

ВІДГУК

**офіційного опонента Костікової Ілони Іванівни,
доктора педагогічних наук, професора, на дисертацію**

Перевознюк Вікторії Вадимівни

**«Розвиток самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки
майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії»,**

**подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук за спеціальністю 13.00.04 –**

«теорія та методика професійної освіти»

Актуальність обраної теми. Педагогічна доцільність дослідження дисертантки В. В. Перевознюк обумовлена, передусім, загальними процесами трансформації вищої української освіти. Так, одним з найважливіших завдань її подальшої модернізації в умовах наближення до європейських стандартів є безперервна, випереджальна самоосвіта майбутніх учителів у процесі професійної підготовки на засадах розширення міжнародних зв'язків, інтеграції до європейської спільноти, сприйняття позитивного закордонного досвіду.

В умовах сучасних трансформаційних перетворень великого значення набуває якісна самоосвіта майбутніх вчителів, а саме, майбутніх вчителів англійської мови, що є агентами змін, вона реалізується у контексті ключової державної політики в Україні.

У дисертації слушно звернута увага на недостатність розробки означеної проблеми, чітко вказано на ті аспекти, що знайшли своє відображення в сучасних дослідженнях; авторкою визначено власну нішу у науковому просторі.

З огляду на це, цілком виправданим видається прагнення дисертантки В. В. Перевознюк глибше дослідити проблему вивчення закордонного досвіду розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів англійської мови у Великій Британії з подальшим визначенням перспектив його використання в українських реаліях.

Дисертація В. В. Перевознюк є складовою частиною науково-дослідної теми кафедри психології, педагогіки та філософії Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського «Психолого-педагогічні засади реформування організації та змісту діяльності вищої школи в Україні (теоретико-методологічний аспект)» (РК № 0116U004581, 2016 р.).

Тема затверджена вченою радою Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (протокол № 6 від 25.12.2015) й узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол № 6 від 26.11.2019). Вищезазначене дає підстави для визначення дослідження В. В. Перевознюк як актуального та своєчасного.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі В. В. Перевознюк, є високою й базується на аналізі наукових джерел за даною проблемою, скоординованій постановці мети і завдань дослідження, використанні сучасних методів дослідження, зіставленні й критичному аналізі отриманих результатів, формулюванні отриманих власних висновків.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Достовірність результатів дисертаційного дослідження забезпечується: чітким визначенням наукового апарату дослідження (мети, завдань, об'єкту, предмету); комплексом адекватних загальнонаукових методів; широкою джерельною базою (406 найменувань, із них – 205 іноземними мовами), аутентичними виданнями тощо; ґрунтовним аналізом стану наукової розробки проблеми дослідження. Для дисертації характерні аналітичні методи викладання теоретичного матеріалу. Авторка не вдається до однозначних оцінок, а уважно та неупереджено аналізує, розмірковує над даними, цифрами, фактами та відомостями наукового

характеру.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що вперше здійснено цілісне дослідження проблеми розвитку самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії, узагальнено британський досвід із визначеної проблеми за такими напрямками: зміст, форми, методи розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської мови у процесі базової підготовки. Так само накреслено перспективи творчого використання набутого досвіду у ЗВПО України.

Практичне значення результатів дослідження. Слід відзначити очевидну практичну значущість проведеного дослідження, що полягає у тому, що матеріали дослідження забезпечують нову науково-об'єктивну інтерпретацію теорії й практики розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів у Великій Британії.

Схвально, що, розглядаючи означену проблему, авторка підкреслює, що це сприятиме оновленню змісту нормативних документів професійної підготовки; перегляду навчальних і робочих навчальних програм; укладанню навчально-методичних комплексів; підготовки дистанційних курсів фахового спрямування; створенню інфраструктури й ресурсного забезпечення процесу розвитку майбутніх учителів англійської мови.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. За темою дисертаційної роботи вийшло друком 14 наукових праць, із них: 6 статей опубліковано в провідних наукових фахових виданнях України, 1 – у міжнародному періодичному виданні, зареєстрованому в науково-метричній базі Scopus, 7 тез доповідей (1 тези також індексується у базі Scopus). Цілком належним, на наш погляд, є рівень повноти викладу авторкою основних положень, результатів і висновків дисертації в наукових періодичних фахових виданнях України.

В дисертації у розділі ««Ступінь наукової розробки проблеми»» авторкою окреслено стан вивчення досліджуваної проблематики,

визначено основні напрями її розробки у світовому й вітчизняному науковому дискурсі.

У роботі критично проаналізовано перші наукові розвідки щодо самоосвіти, виявлено зростання дослідницької активності представників різних галузей знання, детально вивчено питання самоосвіти, представлено концептуальне розкриття самоосвітньої компетентності тощо.

Питання розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів в наукових працях британських дослідників розглядається переважно в контексті обґрунтування теоретичних і методичних засад організації самостійної роботи студентів.

У дисертації у розділі «Теоретичні питання розвитку самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії» окреслено специфіку організації базової підготовки; проаналізовано зміст і структуру самоосвітньої компетентності у Великій Британії.

На наш погляд, особливого значення набуває намагання авторки проаналізувати специфіку педагогічної освіти у Великій Британії, що забезпечується на першому (бакалаврському) рівні педагогічними відділеннями, факультетами, дочірніми коледжами університетів, багатопрофільними коледжами.

Як слушно з'ясовано у роботі, здобувачам педагогічної освіти дозволяють упродовж 4(3) років отримати ступінь бакалавра педагогіки (BEd), гуманітарних/природничих наук (BA, BSc), статус кваліфікованого вчителя (Qualified teacher status, QTS) в Англії та Уельсі, кваліфікацію вчителя (TQ) в Шотландії.

Значущість роботи, що рецензується, підсилюється з'ясуванням того, що шляхи реалізації закладами вищої освіти Великої Британії освітніх програм не є типовими й передбачають різні траєкторії організації професійної підготовки майбутніх учителів: академічний університетський (university-led); шкільний (schoolled); комбінований (school-and-HE-led).

Авторкою послідовно розкрито реалізацію змісту базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії, що забезпечується поєднанням чотирьох взаємопов'язаних компонентів: базові академічні дисципліни (main course), спеціальні дисципліни (curricular course), психолого-педагогічні дисципліни (education course), практика в школі (school practice).

Заслуговує, на наш погляд, особливого схвалення наголошення дисертанткою на механізмі вибору здобувачами індивідуальної освітньої траєкторії (час, місце, темп, стиль, зміст, оцінювання, режим навчання).

В розділі «Практика розвитку самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії» дисертантка, на наш погляд, доречно розглядає зміст, форми і методи розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської мови, виявляє її ресурсне забезпечення у Великій Британії; визначає перспективи впровадження досвіду Великої Британії в національну освітню практику.

Є всі підстави вважати, що у роботі цілком слушно здійснено аналіз досвіду організації освітнього процесу британських університетів. Безперечно, розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської мови базується на широкому застосуванні дистанційного, електронного, змішаного навчання; технології модульного навчання, інтернет-технології, коучинг-технології, веб-квест технології, технології ігрового проєктування/гейміфікації; активних методів і форм проведення аудиторних занять, продуктивних видів організації самостійної роботи.

Як позитивний момент необхідно відзначити, що авторка розглядає й активізацію внутрішніх ресурсів розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів англійської мови, якій сприяє реалізація коучингових і тьюторських програм, розроблення й використання web-сайтів й інформаційних пакетів для тьюторів, практикування менторства в умовах

дуальної освіти (індивідуальна (individual), дистанційна (distance learning), інтегрована (integrated), спільна (co-delivery) форми).

Важливим у роботі є критичне ставлення авторки до деяких моментів узагальнення процесу формування і розвитку самоосвітньої компетентності в національній освіті, виявлено низку бар'єрів, які гальмують такий процес. На нашу думку, важливим є аналіз підготовки майбутніх здобувачів бакалаврського рівня за спеціалізацією «Мова та література (англійська)» у кількох провідних національних університетах, роль і місце в них блоку вибіркових дисциплін. Дисертанткою, на наш погляд, вдало окреслено перспективні напрями актуалізації педагогічно доцільного досвіду розвитку самоосвітньої компетентності в національній освітній практиці.

Проте, попри велику та чималу потужну аналітичну роботу, до дисертації є певні зауваження і побажання.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації:

1. У першому розділі дисертаційного дослідження щодо ступеня наукової розробки проблеми аналізуються праці переважно українських дослідників, вартувало б більше уваги зосередити на вивченні аутентичних джерел.
2. При аналізі теорії розвитку самоосвітньої компетентності саме у Великій Британії у другому розділі, не досить логічним, на наш погляд, виглядає використання терміну «педагогічні умови», адже цей термін притаманний лише національній системі освіти; у закордонному науковому дискурсі він не використовується.
3. На наш погляд, виглядає суперечливим матеріал, проголошений у другому розділі щодо заявлених педагогічних умов, наприклад, педагогічна умова «оволодіння технологією «самокерованого навчання» («autonomous learning»), яка проаналізована у третьому розділі. Наголошуючи у другому розділі про здобутки і труднощі розвитку самоосвітньої компетентності в Україні, цей матеріал також аналізується у

третьому розділу. А матеріал другого розділу щодо структури самоосвітньої компетентності за поглядами саме вчених України було б доцільніше перенести в третій порівняльний розділ.

4. У третьому розділі, що представляє саме практику розвитку самоосвітньої компетентності у Великій Британії, вступний матеріал щодо ресурсного забезпечення має переважно теоретичний і описовий характер, він іде на 10 сторінок (с 144-155), тож теорія у цьому розділі, присвячену практиці, виглядає недоречною.

5. У третьому розділі, де представлено порівняльне дослідження, на наш погляд, було б краще розширити аспекти порівняння, бо саме зміст компаративного аналізу і є тим здобутком, який можна впроваджувати в національну систему освіти.

6. У додатках до роботи, які мають ґрунтовно доповнювати текст дисертації, містяться лише 3 невеличкі додатки, с.246-261 (методичні рекомендації Саусхемптонського університету; опис мобільного навчання кількох британських університетів; бланки для самоаналізу самостійної роботи в Університеті Манчестера). На наш погляд, більш інформативно було б надати приклади навчальних планів, програм, сілабусів як британських, так і національних університетів з посиланням на них у тексті дисертації.

Водночас, вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер, не зменшують загальної позитивної оцінки і теоретичної, наукової цінності виконаної роботи, яка є актуальним, самостійним і завершеним дослідженням.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертаційна робота Перевознюк Вікторії Вадимівни «Розвиток самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії» за своїм змістом відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – «теорія і методика професійної освіти».

Дисертація має значущість для сучасної освіти і науки, практики підготовки майбутніх вчителів. В. В. Перевознюк виявила себе як сучасна дослідниця, яка володіє надбанням сучасної педагогічної науки, вміло здійснює аналіз літературних джерел, доходить обґрунтованих результатів, логічних висновків. Автореферат дисертації відображає основний зміст, основні положення та основні висновки дослідження. Робота виконана на високому науково-методологічному і теоретичному рівні. За актуальністю, науковою новизною, вірогідністю та практичною цінністю, змістом, завершеністю в цілому дисертація відповідає сучасним вимогам.

Робота є завершеною працею, в ній отримано нові обґрунтовані результати, котрі в сукупності вирішують наукове завдання професійної підготовки майбутніх учителів, є суттєвими для розвитку професійної освіти майбутніх вчителів.

Усе це дає підстави дійти висновку про те, що представлена на захист дисертація Перевознюк Вікторії Вадимівни «Розвиток самоосвітньої компетентності у процесі базової підготовки майбутніх учителів англійської мови у Великій Британії» відповідає вимогам до кандидатських дисертацій (пп. 9, 11 – 14) «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 зі змінами та доповненнями, а її авторка – Перевознюк Вікторія Вадимівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – «теорія і методика професійної освіти».

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри теорії і практики англійської мови

Харківського національного педагогічного

університету імені Г. О. Сковороди

 I. I. Костікова


Підпис та засвідчується зав. зав. 